Marginaal: invloedsonderzoek

Zeven jaar geleden publiceerde G.P.A. Braam *Invloed van bedrijven op de overheid* (1973), waarin hij een nieuwe methode ontwikkelde voor het meten van invloed. In tegenstelling tot eerdere methoden als de positie-, de reputatie- en de participatie-methoden, die invloed op *indirecte* wijze trachten vast te stellen, legde Braam de nadruk op een *directe* meting van invloed.

In de benadering van Braam wordt uitgegaan van feitelijk opgetreden invloedsprocessen en hun afloop. Voor elk invloedsproces afzonderlijk wordt nagegaan of de actie van degene die een invloedspoging onderneemt, inderdaad de *oorzaak* is van een (eventuele) gedragsverandering bij degene op wie de beïnvloeding is gericht. Anders gezegd: in elk onderzocht geval wordt steeds opnieuw nagegaan of het teweeggebrachte effect valt toe te schrijven aan de invloedspoging.

De laatste jaren is deze directe meetmethode ook in enkele andere onderzoeken toegepast. Zo onderzochten Elting en Even (1979) de invloed van lagere scholen op het gemeentebestuur. Helaas bevat hun onderzoeksverslag slechts summiere informatie over de onderzoeksresultaten. Brand, Van Goor en Poiësz (1981) hanteerden de methode in hun onderzoek naar de invloed van protestacties van middenstanders op de lokale overheid. Deze aflevering van de *Sociologische Gids* tenslotte bevat twee onderzoeksverslagen gebaseerd op de methode-Braam: een van Bos en Braam over de invloed van clubs uit het betaalde voetbal en een van Alferink naar de invloed van de VARA-Ombudsman.

De door Braam ontwikkelde procesmethode blijkt dus algemener toepasbaar te zijn: voor uiteenlopende typen actoren en beleidsterreinen en op verschillende overheidsniveau's. Het aantal onderzoeken is evenwel te gering en de uitkomsten zijn te divers om nu al gefundeerde conclusies te kunnen trekken over het belang van de onderzochte factoren en condities. Wel kunnen de resultaten enig licht werpen op de betekenis van een andere onderzoeksmethode.

De laatste jaren is vrij veel invloeds- en machtsonderzoek verricht met behulp van de netwerkanalyse. Het vaststellen van dubbelposities, in feite een variant op de positie-methode, is één vorm hiervan. Een voorbeeld van deze benadering is de studie van H.M. Helmers e.a., *Graven naar macht* (1975).

Eén – zeer centrale – vooronderstelling van de netwerkanalyse is dat de gevonden dubbelposities en netwerken direct interpreteerbaar zijn in termen van macht en invloed. Deze vooronderstelling is door verschillende auteurs reeds op theoretische, methodologische en onderzoekstechnische gronden gekritiseerd (zie over het zojuist genoemde onderzoek bijvoorbeeld: Van Goor 1975 en Uitermark 1978). De procesmethode van Braam maakt het mogelijk om ook de *empirische* houdbaarheid van deze vooronderstelling te toetsen. Zowel de reeds genoemde studie van Braam uit 1973 als het artikel van Bos en Braam in dit nummer verschaffen gegevens die in dit verband van belang zijn. Laten we ons hier beperken tot één van de nevenresultaten uit het onderzoek van laatstgenoemde auteurs.

Bos en Braam tonen aan dat het lid zijn van overheidscommissies en van culturele organisaties door de voorzitter van de voetbalclub samenhangt met de invloed van de club op het gemeentebestuur. Het lidmaatschap van kringen als Rotary en Lions daarentegen vertoont geen verband met de invloed van de club. *Sommige netwerken lijken dus wèl relevant te zijn voor invloed(suitoefening), andere niet.* Welke netwerken wel van belang zijn en welke niet valt niet op voorhand te zeggen, dat is een empirische vraag. Anders gezegd: of het bekleden van een positie in een netwerk samenhangt met invloed dient nog afzonderlijk te worden vastgesteld. De procesmethode van Braam lijkt hiervoor bij uitstek geschikt te zijn.

HvG

Aangehaalde literatuur

A.M.M. Brand, H. van Goor en B.C.A.M. Poiësz, Protestacties van middenstanders tegen beleidsmaatregelen van de lokale overheid. Een empirisch onderzoek naar determinanten van succes, *Acta Politica,* (1981), in druk.

L. Elting en M. Even, Onderwijs, invloed en sociale ongelijkheid: een empirisch onderzoek naar de invloed van scholen op het (gemeentelijk) overheidsbeleid, *Info,* jg. 10, no. 5 (1979), pp. 221-304.

H. van Goor, Een mislukte expeditie naar de binnenlanden van de Nederlandse economische machtsverhoudingen, *Transactie,* jg. 4, no. 9/10 (dec. 1975), pp. 31-33.

P.J. Uitermark, Over graven naar macht en de kern van de (Nederlandse) economie, *Acta Politica,* jg. 13 (1978), pp. 161-211.